

Erik Bouza

K POČÁTKŮM KSČ NA RYCHNOVSKU

Za prosincové generální stávky v r. 1920 zachvátila tehdejší rychnovský okres vlna stávek, o nichž okresní hejtman referoval telefonicky dne 13. a 14. prosince 1920 presidiu zemské správy politické a dne 15. prosince 1920 poslal pod čj. 467/1920 pres. obšírnou zprávu, která si jistě zaslouží, aby byla v plném znění zveřejněna. Poznámám, že přepis tohoto dokumentu jsem nepořizoval sám, ale učinil tak někdo z mých někdejších spolupracovníků ve Státním archivu v Zámrsku, když jsme na sklonku r. 1960 připravovali sborník dokumentů k 40. výročí založení KSČ, který také v r. 1961 vyšel pod názvem „Bojovalo se o léta budoucí“. Do tohoto sborníku tento dokument zařazen nebyl. Tehdejší vedoucí státního archivu Jiří Frajdl mi přepis věnoval, abych jej využil při regionální práci.

Činím-li tak nyní, musím tak učinit s prohlášením, že nejsem autorem tohoto přepisu a je mi upřímně líto, že tu nemohu uvést jméno svého někdejšího spolupracovníka či spolupracovnice, která tento dokument přepisovala.

OKRESNÍ HEJTMANSTVÍ V RYCHNOVĚ NAD KNĚŽNOU.

Čj.: 467/1920 pres.

V Rychnově n. Kn. dne 15. 12 1920

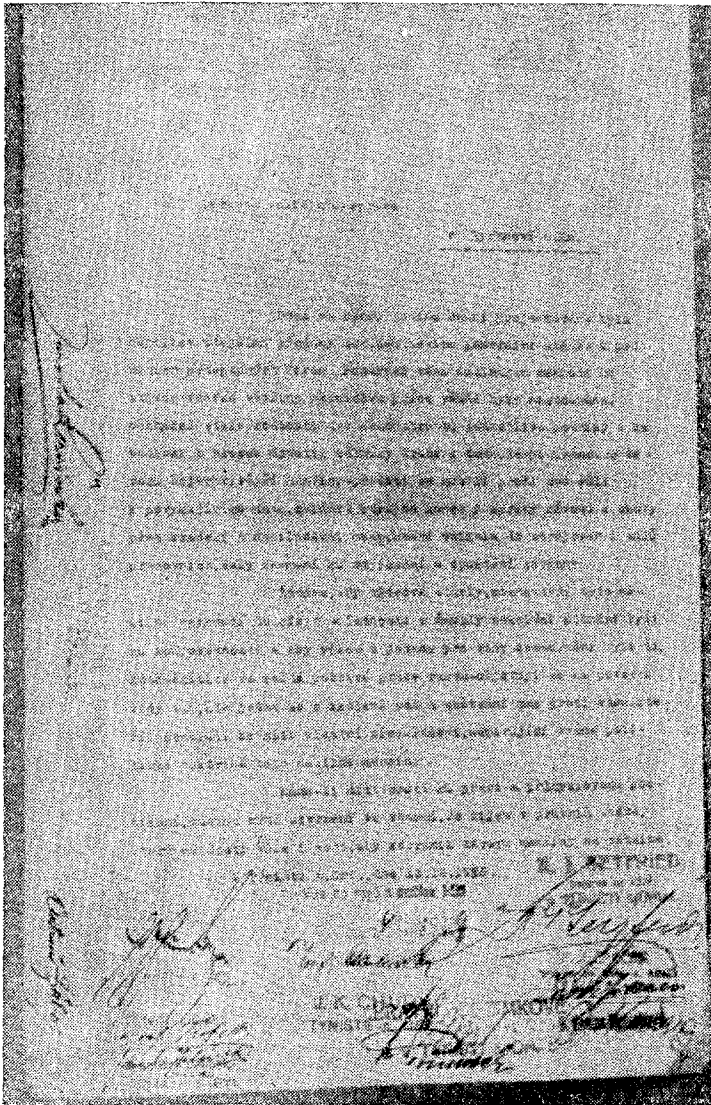
Presidiu zemské správy politické v Praze.

Stávky a projevy komunistů za generální stávky na Rychnovsku.

Ku svému telefonickému hlášení ze dne 13. a 14. t. m. o projevech a akcích komunistů ve zdejší okrese, dovoluji si podat tuto přehlednou zprávu:

Komunističtí důvěrníci z Kostelce nad Orlicí, Týniště nad Orlicí a Vamberka vyslali dne 13. t. m. v pondělí své zástupce do Prahy a do Král. Hradce pro informace.

Dělnictvo v Borohrádku, náležející převahou straně komunistické, zastavilo práci hned v pondělí ráno, konalo svou schůzi, po jejímž skončení náměstek starosty Šrámek zdejšímu úřadu sdělil požadavky dělnictva, otištěné v Rudém právu dne 10. t. m., s prohlášením, že dělnictvo bude stávkovati tak dlouho, dokud těmto požadavkům nebude vyhověno. Stávka trvá posud, nikdo nepracuje, ve městě zachován doposud klid.

Požadavek podnikatelů na potrestání organizátorů generální stávky v provinci r. 1920

Foto Bohuslav Pavel.

V Týništi nad Orlicí, kde vůdcem komunistického hnutí je bývalý anarchista Antonín Rousek, 1874 rozený, do Červeného Kostelce příslušný, toho času náměstek starosty, byla hned v pondělí ráno zastavena práce, svolány schůze, usnášeny resoluce a pořádány průvody městem od továrny k továrně a dělníkům — stoupcům pravice — kteří chtěli pracovat, bráněno v nástupu a pokračování v práci přemlouváním ku stávce a vyhrožováno násilím.

Rousek sám — jako náměstek starosty — prohlásil stávku v městské elektrárně, která dodává energii místním podnikům průmyslovým.

Během dopoledne v pondělí bylo agitováno pro stávku v Solnici, Skuhrově (kovodělnici), Kostelci nad Orlicí, Doudlebách a Vamberku, kterážto agitace měla částečný úspěch.

K večeru zjistil jsem věrohodným způsobem, že komunisté svolávají na úterý 10 hodin dopoledne dělnický tábor do Rychnova nad Kněžnou, kdež po táboru měla být zabráná továrna na železné výrobky firmy Tábořský a Šeda, jejíž dělnictvo asi 10 dní pro mzdový spor nacházelo se ve stávce, která však nyní dobrovolnou dohodou obou stran odklizená byla.

Komunisté rozeslali kurýry do sousedních obcí, kdež alarmovali dělnictvo k účasti na táboře. Výzvy této bylo uposlechnuto pouze nepatrnou měrou. Ve Vamberku kolovaly pověsti, že tam má dojít k záboru továren a úřadů. Žádal jsem proto za asistenci vojenskou, kterouž presidium zemské správy politické poukázalo z Králového Hradce.

V úterý 14. t. m. o 3. hodině ranní došla do okresu pohotovost vojenská, 8 důstojníků a 300 mužů. Přimo z Hradce Králové odesláno 27 mužů s jedním důstojníkem do Týniště nad Orlicí a 30 mužů do Vamberka, ostatní do Rychnova nad Kněžnou.

Na hlášení četnictva a městského úřadu v Kostelci nad Orlicí, že tam dělnictvo obchází továrny, agituje pro stávku a brání v nástupu práce, jakož i že zástup dělnictva z Doudleb, asi 500 osob, přitáhl do Kostelce nad Orlicí, tam na „Rabštejně“ konal schůzi a potom odebral se hromadně do továrny na kůže firmy J. Seykora a synové, kteráž byla v chodu, poukázal jsem oddíl 50 mužů s jedním důstojníkem do Kostelce nad Orlicí, kteří tam ihned odjeli vlakem k zesílení četnictva a místní strážce policejní. Podařilo se udržeti klid. Doudlebští odpoledne opustili město a pořádek zde porušen nebyl.

Ve Vamberku zástup tamních dělníků a doudlebských táhl od továrny k továrně a přemlouval k zastavení práce. Vyhověno bylo pouze v přádelně firmy Hernych, kde většina dělnictva jest smýšlení — levice —. Zde byla práce zastavena, ostatní podniky pracují s poněkud redukováným stavem.

V Rychnově nad Kněžnou mezi dělnictvem nebylo žádné agitace puzoro-

vati. Komunističtí vůdcové se v úterý ani neukázali. Dělnictvo národně sociální pracovalo vesměs.

K ochraně veřejného pořádku a majetku mobilizována též občanská obrana, asi 170 mužů; venkov se sousedních obcí byl připraven a k obraně vynikajícím způsobem zastoupen.

Na zamýšlenou schůzi dostavili se veškerí kovodělníci ze Skuhrova, menší počet dělníků ze Solnice, Kvásin a Vamberka. Většina účastníků zašla do hostince „Na hradě“, očekávajíc příchodu a pokynů vůdců, ostatní tvořili menší hloučky na náměstí. Jelikož vůdcové nebo pořadatelé — dosud nezjištěni — se nedostavili, rozešli se účastníci odpoledne domů, schůze neorganizována ani žádná deputace ku zdejšímu úřadu nevyslavše.

Stávkující dělnictvo v Týništi nad Orlicí pořádalo v úterý opětně schůzi a po té průvod od továrny k továrně, provolávajíc hanbu pracujícím. Hlídky vojenské procházejí městem.

Dnes mi bylo z Týniště nad Orlicí hlášeno, že stávkující dopouští se teroristických činů naproti pracujícím, pořádají své schůze a průvody bez svolení, při nichž dochází k násilí a byli označeni určití pachatelé.

Odeslal jsem tudíž oddíl 20 vojáků na posilu do Týniště nad Orlicí a dle rozkazu nařídil zatčení pachatelů.

Vůdce komunistů, Antonín Rousek, který dnešního dne u zdejšího úřadu s deputací intervenoval, aby zdejší úřad vymohl na podnikatelích opětně přijetí dělníků z práce propuštěných, byl k dožádání četnictva v Týništi nad Orlicí zde zatčen a soudu vydán.

V poledne došlo oznámení, že zástup dělnictva z Týniště nad Orlicí a Borohrádku táhne na přádelnu a tkalcovnu fy Schönau v Malé Čermné u Kostelce nad Orlicí, kdež dělnictvo stále pracuje, aby ji zabral. Dirigoval jsem tam oddíl 30 vojáků z Kostelce nad Orlicí. Do Borohrádku k ochraně podniku parní pila fy J. Malijorský, jejíž dělnictvo třetí den stávkuje a dnes bylo propuštěno, posláno 13 vojáků.

Ohniskem hnutí komunistického jest Týniště nad Orlicí. Důvěrníci vídouce, že dělnictvo, vlákané do lehkovážné stávky, pozbude nyní z části výdělku, poněvadž podnikatelé zavázali se nepřijímat do práce elementy štvavé a podvratné, hledá záchranu jednak u úřadu zdejšího, žádající, aby amnestie byla zajištěna všem, jednak v inscenování nových stávek.

Očekávám, že zatčení vůdců bude působit na svedené dělnictvo a že záhodnou klid za pomoci vojska, jehož přítomnost novým nepředvídaným událostem, panice a chaosu zabránila, bude brzy zjednan.

Opis této zprávy předkládám současně presidiu ministerstva vnitra

Podpis nečitelný.